

Herziening jaarrekeningwet: bezinning gewenst!

Zoals bekend heeft de EU medio 2013 een nieuwe jaarrekeningrichtlijn (2013/34/EU) vastgesteld ter vervanging van de 4e en 7e richtlijnen vennootschapsrecht, die de lidstaten uiterlijk 20 juli 2015 in nationale wetgeving moeten hebben omgezet en waarvan de bepalingen moeten gelden uiterlijk vanaf boekjaren 2016 respectievelijk 2016/17. Blijkens een brief van minister Opstelten van 3 oktober 2014 is een wetsvoorstel in voorbereiding en streeft hij ernaar een ontwerp voor eind 2014 aan de Raad van State voor te leggen¹. In de brief laat de minister reeds enkele van zijn voornemens zien. Hier wordt ingegaan voor de consequenties voor de kleine rechtspersoon (hier gemakshalve als BV aangeduid).

Waar de Europese Commissie helemaal van is teruggekomen, was haar plan om de vereisten afhankelijk te maken van risico's

Wijzigingen

Alvorens op de consequenties in te gaan, eerst enkele opmerkingen over de wijzigingen binnen de nieuwe jaarrekeningrichtlijn². Meest bekend is de introductie van een nieuw fenomeen, de micro-onderneming met een netto-omzet van maximaal € 0,7 miljoen (we laten de complicatie van 2 van de 3 criteria buiten beschouwing; in de praktijk is meestal de omzet bepalend om de omvang vast te stellen). Minder bekend is dat de mogelijkheden voor de lidstaten om opties voor de kleine BV toe te passen, drastisch beperkt zijn, zie vooral artikel 16(3) van de nieuwe Richtlijn: De lidstaten eisen van kleine ondernemingen geen andere informatie dan hetgeen in dit artikel wordt voorgeschreven of toegestaan. Verder bepaalt artikel 23(1) Richtlijn dat kleine groepen zijn vrijgesteld van consolidatie. Verder is de nieuwe Richtlijn vooral optisch anders. De oude Richtlijnen gingen uit van de grote BV, voor de middelgrote en kleine BV kwamen vervolgens de uitzonderingen. De nieuwe Richtlijn behandelt alle groottevormen gelijkwaardig.

Historie

Wie de eerste ontwerpen van de nieuwe jaarrekeningrichtlijn heeft meegemaakt, heeft vaak een gevoel van teleurstelling³. Er zijn weinig echte knopen doorgehakt; de meeste opties blijven in stand en de

Commissie heeft eigenlijk alleen succes gehad in het verplicht stellen van vereenvoudigingen voor kleine en micro-ondernemingen. 'Substance over form' blijft een lidstaatoptie, zij het minder vrijblijvend geformuleerd dan in de oude Richtlijn, dus bijv. financiële lease blijft huur in landen als Frankrijk en Italië ('islamic accounting' noemden we dat pesterig naar onze zuidelijke collega's)⁴. Waar de Europese Commissie helemaal van is teruggekomen, was haar plan om de vereisten afhankelijk te maken van risico's. Daarbij moeten we bijv. denken aan de positie van minderheidsaandeelhouders die geen deel uitmaken van het bestuur en voor hun informatie afhankelijk zijn van de jaarrekening. De paar bestaande opties zijn als gevolg van de gedwongen vereenvoudiging bijna helemaal weg, zie verderop in dit artikel.

Blijft als grootste wijziging over de gedwongen vereenvoudiging voor kleine BV's.

Gedwongen vereenvoudiging

De Europese Commissie vermoedde, niet geheel ten onrechte, dat achter vaktechnische argumenten tegen gedwongen vereenvoudiging een lobby schuil ging van belangenorganisaties als accountants die vreesden voor hun omzet. Door geen vereenvoudiging toe te passen hebben landen als Italië en Portugal relatief veel meer accountants dan Nederland. In de EFAA⁵ (de Europese koepel van MKB-accountantsorganisaties) zagen we deze lobby inderdaad bij onze zuidelijke collega's, vooral die uit Portugal. Het verzet tegen de verplichte vrijstellingen heeft vooral succes gehad t.a.v. de micro-ondernemingen; de verlichting is lang niet zo groot als eerst voorzien. De inrichtingsvereenvoudigingen zijn grotendeels teruggedronken en de publicatieplicht is gehandhaafd. De NOVAA als rechtsvoorganger van de NBA heeft binnen de EFAA nimmer de economische belangen voorop gezet, maar had wel te maken met standpunten van zuidelijke collega's.

Toch is er conceptueel wel iets in te brengen tegen gedwongen vereenvoudiging. Ter illustratie diene de volgende anekdote, ten tijde dat het plan nog was om micro-ondernemingen overal van vrij te stellen. De EFAA sprak toen met onderzoekers van de Vrije Universiteit Brussel die onderzoek deden naar normen voor kleine ondernemingen. Daartoe spraken zij onder meer met Graydon België en hoorden daar over het verdwijnen van publieke informatie betreffende micro-ondernemingen: Vaktechnisch is het jammer als we deze informatie missen, maar commercieel is het interessant want dan kunnen we meer geld vragen voor de informatie die we wel hebben. Ofwel, goedkoop is duurkoop.

Een Engels onderzoek⁶ (waar de EFAA vaak aan gerefereerd heeft) liet zien dat handelskrediet 2/3e uitmaakt van de totale kredietverlening in het Engelse MKB, dus tweemaal zo groot is als alle andere kredieten tezamen. Goede handelsinformatie fungeert dus als de smeerolie van het handelsverkeer en een kleine jaarrekeningverplichting kan tegen kleine kosten grote voordelen brengen.

Het is niet te verwachten dat de verhoudingen buiten Engeland zoveel anders zijn. Maar uiteindelijk is het niet het accountantsberoep maar de politiek die de afweging moet maken van individuele lasten versus maatschappelijke baten.

Risicobenadering

Zoals voormeld, is van de risicobenadering van de Europese Commissie niets over gebleven. Integendeel, dat beetje dat er was, is verder

ingekrompen en wordt beperkt tot de vrijstelling van tussenconsolidatie: geoorloofd als de moeder tenminste 90% van de aandelen in de tussenholding bezit, alsmede de overige aandeelhouders (er is geen minimum genoemd) de vrijstelling goedkeuren. De huidige vrijstelling (artikel 2:408(1) BW) noemt de 90% niet, bepaalt wel dat een minimum van 10% van de aandeelhouders zich kan verzetten. De bepaling van artikel 2:407(2) BW dat een minimum van 10% van de aandeelhouders zich tegen vrijstelling van consolidatie kan verzetten, verdwijnt helemaal: artikel 23(1) Richtlijn bepaalt dat de kleine groep vrijgesteld is, punt uit. Het moge duidelijk zijn dat bestaande minderheidsaandeelhouders gedupeerd kunnen worden, als zij geconsolideerde informatie gaan missen. Het is verdedigbaar dat de voorgenomen wijziging hiermee rekening houdt, bijv. door te bepalen dat bestaande minderheidsaandeelhouders hun recht behouden om zich tegen vrijstelling van consolidatie te verzetten, maar de vraag is of zo'n standpunt overeind blijft in een procedure.

Er is veel voor te zeggen om minderheidsaandeelhouders de mogelijkheid te geven zich tegen controlevrijstelling te verzetten

Opvallend is dat geen gedwongen vrijstelling plaats vindt van de jaarrekeningcontrole. Minister Opstelten kondigt in bovengenoemde brief aan de bestaande vrijstelling voort te willen zetten. Een goede zaak in een situatie zonder minderheidsaandeelhouders, dan zal veelal geen behoefte zijn aan accountantscontrole en als de bankier die wel wil zal hij deze controleplicht in de kredietvoorwaarden dienen op te nemen. Maar er is veel voor te zeggen om minderheidsaandeelhouders de mogelijkheid te geven zich tegen controlevrijstelling te verzetten. Net als bij een consolidatievrijstelling kan hen vitale informatie onthouden worden; vooral vitaal bij het wel of niet verkopen van hun belang. Het zou goed zijn hen wettelijk het recht te geven controle te eisen of althans een beoordelingsopdracht te kunnen verlangen.

Resterende lidstaatopties

De belangrijkste resterende lidstaatoptie is dat lidstaten de omzetgrens voor kleine BV's mogen verhogen van € 8 miljoen naar € 12 miljoen. Minister Opstelten heeft in bovengenoemde brief al gezegd hier positief tegenover te staan. We kunnen dat wel jammer vinden, maar het is het primaat van de politiek (en niet van het accountantsberoep⁷) om de afweging te maken van individuele lasten tegenover maatschappelijke baten.

Optie blijft om de kleine BV vrij te stellen van een bestuursverslag (benaming jaarverslag verdwijnt) en van publicatie van WVR en bestuursverslag.

Het laatste restant lidstaatopties om voor te schrijven voor kleine BV's betreft enkele toelichtingsvereisten, genoemd in artikel 17(1) Richtlijn:

- (a) Mutaties en boekwaarden vaste activa. Niet geweldig belangrijk, maar eenvoudig op te leveren.
- (m) Naam kleinste, consoliderende moeder. Met deze informatie is

- beter te voorkomen dat een topholding verborgen blijft.
- (p) Aard en zakelijk doel niet in de balans opgenomen regelingen die van betekenis zijn.
- (q) Betekenisvolle gebeurtenissen na balansdatum die niet in balans of WVR zijn verwerkt. Een belangrijke optie.
- (r) Transacties met participanten, deelnemingen en bestuurders/commissarissen. Ook belangrijk.

Conclusie

Afweging individuele last (inrichting jaarrekening) versus maatschappelijk belang (betrouwbare handelsinformatie) is een primaat van de politiek. Maar het is te hopen dat de minister zich iets gelegen laat aan de positie van de minderheidsaandeelhouder. Dienaangaande is bezinning gewenst.

Noten

- 1 Te downloaden uit <http://www.rijksoverheid.nl/ministeries/venj/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2014/10/04/aangehouden-moties-van-van-vliet-en-van-van-hijum-en-de-vries-tijdens-vao-accountancy-dd-20-mei.html>.
- 2 Richtlijn 2013/34/EU van 26/6/2013, Publicatieblad EU 29/6/2013 (zie <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013L0034&from=EN>).
- 3 Bijv. Bergwerff/Verhoek in Accountant september 2013, zie <http://www.accountant.nl/Accountant/Archief/Accountant/2013/September+2013/Think+small+first.aspx>.
- 4 Strikt genomen heeft Nederland 'substance over form' (artikel 4(6) van de 4e Richtlijn) niet geïmplementeerd; het huidige artikel 2:362(4) is implementatie van artikel 2(4)+(5) van de 4e Richtlijn.
- 5 European Federation of Accountants and Auditors for SMEs.
- 6 Wilson 2008 Investigation into payment trends and behaviour in the UK: 1997-2007 (Credit management research centre for the department of business enterprise and regulatory reform, Leeds University Business School)
- 7 Zoals de NOVAK doet, zie <http://www.accountant.nl/Accountant/Nieuws/Novak+blij+met+ruimere+vrijstelling+verplichte+acc.aspx>.

Jan Achten

Jan Achten studeerde economie en accountancy (RA). Laatstelijk was hij werkzaam als medewerker vaktechniek bij BDO en bij de NOVAA thans NBA. Bij de NOVAA was hij lid en later voorzitter van de accounting expert group van de EFAA. Voorts is hij medeauteur van het boek: Tuchtrechtspraak voor accountants (2011), samen met Hans Blokdijk.